

Englændernes vanvittige Ødslen med Penge. Herefter følger Gennemgang af Erhvervene: Landbrug, Fiskeri, Industri, Handel og Samfærdselsmidler i vid Udstrækning, bygget baade paa tyske Konsularberetninger og paa portugisisk Materiale. Fremstillingen er ganske overvejende klar og god. Hist og her kan man naturligvis have et og andet at indvende, saaledes paa p. 64, naar Korkegen nævnes som Eksempel paa en Plante, der er beskyttet mod for stærk Fordampning ved et tykt Korklag. Korkegen er nemlig ikke vildtvoksende paa Madeira, og er ikke i stor Udstrækning plantet i Haverne. P. 73 siges, at Drageblodstræet kun eksisterer i faa Eksemplarer, der fremvises som Kuriositeter. Det findes dog i mange Haver, og endnu for faa Aar siden stod paa en utilgængelig Klippe paa Cabo Garajão et Eksempel, som paa Grund af sit Voksested var udelukket fra at være plantet eller saaet af Mennesker. Jeg antager, at det staar der endnu. Der kunde nævnes flere lignende Smaating, men de forandrer ikke i nævneværdig Grad Bogens Værdi som en fyldig, let læselig og god Fremstilling af Madeiras Natur, Folk og Erhvervsforhold.

M. Vahl.

Louis Baudin: L'Empire socialiste des Inka. Université de Paris. Travaux et mémoires de l'institut d'ethnologie. V. (27×18 cm. 294 sider. 4 kârt). Institut d'ethnologie. Paris 1928.

Da Inca-Riget i Peru faldt for for Pizarro's stormløb, afsluttedes en udvikling, som hverken i Amerika eller andetsteds finder sin mage. Mens den egentlige folkekultur holdt sig og til dels er bevaret til vore dage, gik hele den højere kultur til grunde i løbet af forbavsende kort tid, således at den nu kun kendes dels fra arkæologiske undersøgelser, dels fra opdagelsestidens literære mindesmærker. Men medens de første for en stor del er foretaget ved kysten og viser os tilstande, der er betydeligt ældre end Inca-riiget, beskriver de sidste fortrinsvis højlandet og dets Institutioner. Disse var imidlertid også så egenartede, at en fremstilling og analyse af dem har fristet adskillige forfattere. Vi behøver kun at minde om Cunow, Trimborn og Means, til hvilke altså nu Baudin slutter sig.

Den egentlige Inca-kultur hørte hjemme i bjærglandet, hvor den var baseret på et intensivt agerbrug, hvis minder i form af storartede vandledninger, kunstigt terrasserede marker o. l. den dag i dag vækker udelt beundring. Riget strakte sig fra det nuværende Ecuadors nordgrænse til langt sydpå i Chile og holdtes sammen af et glimrende vejnet, der utvivlsomt stod betydeligt over, hvad der på opdagelsens tid kendtes her i Europa. En streng standsdeling, kulminerende i et i hvert fald så godt som enevældigt kongedømme, og

en vidt dreven statsocialisme gik på den mærkeligste måde op i en højere enhed, hvis kendetegn var en til det yderste drevet, rationel centralisation.

I sin fremstilling af dette ejendommelige samfund søger en forfatter som Means væsentlig at give den historiske udvikling fra de små, splittede høvdingedømmer til den samlede stat. Cunow, og i hans fodspor Trimborn, anser denne for i virkeligheden at have været et temmelig løst agglomerat, hvor det eneste grundlæggende var den ældgamle klanordning. I modsætning til disse forfattere lægger Baudin hovedvægten på at vise, hvorledes Incastaten må forklares ud fra sammenspillet mellem det oprindelige bondesamfunds primitive institutioner og et bestemt system, hvis hovedprinciper henføres til den største af Inca-herskerne, Pachautec Yupanqui, der levede i begyndelsen af det 15. årh.

Skønt forfatteren ikke er etnograf eller arkæolog af fag, men professor ved det juridiske fakultet i Dijon, behersker han øjensynlig i sjælden grad de gamle, spanske kilder, der her kommer i betragtning; en stor hjælp har han åbenbart haft i det enestaaende rige privatbibliotek, der tilhører professor Rivet i Paris. På dette grundlag skildres udførligt først de geografiske forhold i landet og enkelte træk af den almindelige kulturudvikling, derefter i en række lange og interessante kapitler samfundet og dets organisation. Mange steder går forf. i virkeligheden betydeligt videre end titlen lader formode, således at bogen i det hele taget giver en fyldig fremstilling af det gamle peruanske folk og dets liv. En dyb beundring, som måske delvis skyldes forf.s personlige samfundssyn, delvis også hans ægte franske forkærlighed for klar systematik og centralisation, bærer hele bogen. Man kan heller ikke andet end fatte den største respekt for dette i stort og småt gennemtænkte samfund. Noget andet er det, om man vil betragte det som et ideal. Gennemført i sin konsekvens vilde det uvægerligt medføre den absolutte udslettelse af enhver individualitet — men det er heldigvis uopnåeligt.

Kaj Birket-Smith.

Håkon Mørne: De eventyrlige Veje. Paa Dansk ved Asger Frydenlund. (27½ × 20½ cm, 213 Sider, talrige Illustr. og 1 Kort). Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag. København 1930.

Bogen indledes med en Fortale af den bekendte svenske Tegner Albert Engström, der „byder Forfatteren Velkommen som god Kammerat og fremragende Skribent.“ Dette er jo en god anbefaling, som Forfatteren virkelig gør sig fortjent til.